

دوفصل نامه علمی - پژوهشی آمایش سرزمین

دوره پنجم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۲

صفحات ۱۵۵ - ۱۷۹

شناسایی و مکان‌یابی فضاهای مناسب شهری با تأکید بر معیارهای زیست محیطی

(مطالعه نمونه: شهرستان محمودآباد مازندران)

طهورا دهشور^{۱*}، افشین دانه‌کار^۲، علی اصغر آل‌شیخ^۳، رضا احمدیان^۴

۱. دانشجوی دکتری محیط زیست، گروه ارزیابی و آمایش محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

۲. دانشیار دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران

۳. دانشیار دانشکده نقشه‌برداری، دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی

۴. استادیار گروه مهندسی شهرسازی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی

(تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۲۰؛ تاریخ پذیرش: ۹۲/۴/۱۷)

چکیده

هدف از این مطالعه شناسایی لکه‌های مناسب توسعه شهری با کاربرد معیارهای محیط زیستی در شهرستان محمودآباد است. برای نیل به این هدف، با بررسی منابع مختلف در رابطه با مکان‌یابی توسعه شهری، یک سری از معیارها شناسایی شدند. سپس، با استفاده از تکنیک دلفی، معیارها غربال و انتخاب شدند. به این ترتیب، ۱۲ معیار و ۳۰ زیرمعیار برای مکان‌یابی توسعه شهری در شهرستان محمودآباد، مناسب تشخیص داده شد. معیارهایی که قابلیت تبدیل به نقشه را داشتند، با استفاده از روش AHP وزن-دهی شده و در محیط نرم‌افزار Arc GIS نقشه‌سازی شدند. سپس، با استفاده از ترکیب خطی وزن‌دار نقشه‌ها در GIS با یکدیگر تلفیق شدند و لکه‌های مناسب توسعه شهری به دست آمد. مساحت بزرگترین پهنه ۰/۷ کیلومتر مربع و مساحت پهنه بعدی ۰/۴ کیلومتر مربع تعیین شد. طبق ماده ۲۶ از آیین‌نامه اجرایی قانون ایجاد شهرهای جدید، حداقل مساحت مناسب برای شهر ۳ کیلومتر مربع می‌باشد. بنابراین، هیچ کدام از لکه‌ها مستعد توسعه شهری نیستند. نتایج و معیارهای حاصل شده در این تحقیق، می‌تواند برای مناطقی با ویژگی‌های مشابه (منطقه ساحلی شمال کشور) به عنوان یک راهنما مورد استفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی

توسعه شهری، معیارهای محیط زیستی، روش دلفی، روش AHP، محمودآباد.

Email: tahoora.d@gmail.com

* نویسنده مسئول تلفن: ۰۹۱۲۵۰۳۳۵۳۹

مقدمه

افزایش روزافزون جمعیت و گسترش بی‌رویه شهرها، حاشیه‌نشینی و پیامدهای زیست محیطی، اجتماعی و بهداشتی آن، از جمله عواملی است که تقاضا برای ساخت شهرک‌های مسکونی مطابق با الگوها و استانداردهای جهانی را توجیه می‌نماید. اصولاً، شهرهای جدید به منظور پاسخگویی به نیازهای سرریز جمعیت دیگر شهرها احداث می‌گردند؛ لذا طراحی اصولی مناطق شهری با روش‌های علمی و سیاست‌گذاری مناسب می‌تواند شتاب تخریب محیط زیست را به حداقل برساند (اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۵۷). انتخاب معیارهای مناسب برای مکان‌یابی بهینه انواع فعالیت‌ها در پهنه‌های سرزمین، با هدف ساماندهی ساختار فضای جغرافیایی، این امکان را فراهم می‌سازد که مقایسه و انتخاب صحیحی بین گزینه‌ها صورت گیرد. در نهایت، باید سنجید که از انواع مختلف زمین‌ها در یک پهنه جغرافیایی، کدامیک برای استقرار کاربری شهری پایدارتر است (سرور، ۱۳۸۳، ص ۲۰).

مخدوم (۱۳۸۴) مدل توسعه شهری ایران را ارائه کرده است. در ارزیابی استان‌های گیلان و مازندران مشخص شد که بیشتر سطح این استان‌ها برای توسعه شهری، صنعتی و روستایی نامناسب است. منوری و همکاران (۱۳۸۵) به بررسی عوامل زیست محیطی در مکان‌یابی شهرهای جدید پرداختند و در این ارتباط برخی از معیارهای زیست محیطی را برشمردند. این مطالعه برای شهر هشتگرد نشان داد، مکان‌یابی شهر منطبق با معیارهای زیست محیطی صورت گرفته است. اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸) برای امکان توسعه شهری در بخشی از استان بوشهر رعایت ملاحظات زیست محیطی را محور پژوهش خود قرار دادند و با استفاده از تلفیق لایه‌های اطلاعاتی مختلف با منطق بولین، پهنه‌های مناسب را با توان‌های محیطی برای توسعه شهری معرفی کردند. آل‌شیخ و همکاران (۱۳۸۵) مدل نوینی برای ارزیابی توان سرزمین برای توسعه شهری و خدماتی عرضه کردند. برای سنجش کارایی این مدل منطقه ۲۲ شهر تهران مورد ارزیابی قرار گرفت و در نهایت،

نقشه کاربری توسعه شهری و خدماتی تهیه شد. کرم (۱۳۸۴) تحلیل تناسب زمین برای توسعه کالبدی در شمال غرب شیراز را با استفاده از ارزیابی چندمعیاری در محیط سیستم اطلاعات جغرافیایی انجام داد. این ارزیابی بر پایه معیارهای شیب، جنس و قابلیت زمین، فاصله از شهر و راه‌های اصلی انجام گرفت و به تهیه نقشه تناسب زمین در محدوده مذکور انجامید. عباس‌پور و قراگوزلو (۱۳۸۴) مدل توسعه شهری را با کاربرد معیارهای زیست محیطی و با دیدگاه بوم‌شناختی ارائه کردند. جاسویز و ایونا^۱ (۲۰۰۹) با استفاده از منطق فازی، ارجحیت‌های سکونتگاهی را در مناطق پست هلند بررسی کردند. ارتفاع از سطح دریا، فاصله از کناره‌های فلات، دسترسی به رود، درجه شیب و رطوبت، از جمله معیارهای مورد استفاده در این بررسی بود. باز^۲ و همکاران (۲۰۰۹) طی مطالعه‌ای از مدل‌های تحلیلی در سامانه اطلاعات جغرافیایی برای پهنه‌بندی فعالیت‌ها در کلان‌شهر استانبول استفاده کردند.

وجود طیف وسیع تفاوت‌های بیوفیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، از دلایل اصلی ارائه معیارهای مختلف است و مطالعات مشابه باید با توجه به تمام ویژگی‌های طبیعی - انسانی سرزمین مورد مطالعه، به شناسایی معیارهای مورد نیاز مبادرت ورزد. این موضوع، به خودی خود، علت تدوین معیارهای شناسایی و انتخاب مناطق مستعد توسعه شهری در این مقاله است (دانه‌کار و همکاران، ۱۳۸۳، ص ۱۳).

مواد و روش‌ها

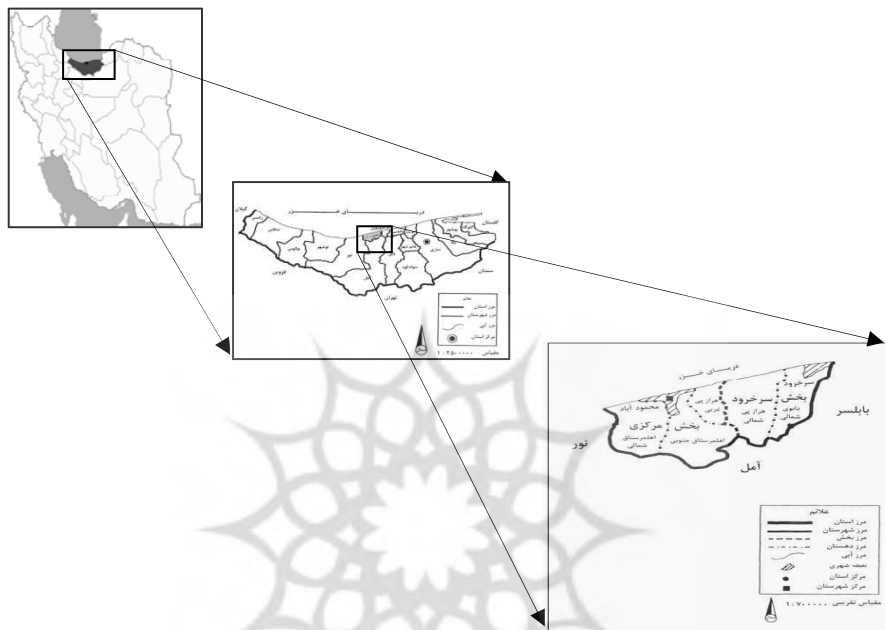
محدوده مورد مطالعه

شهرستان محمودآباد با مساحت ۲۶۲/۸ کیلومتر مربع، در موقعیت جغرافیایی ۵۲°۱۱' تا ۵۲°۲۹' طول شرقی و ۳۶°۳۱' تا ۳۶°۴۱' عرض شمالی در مجاورت دریای خزر واقع شده است. این شهرستان از شمال به دریای خزر، از شرق به شهرستان بابلسر، از غرب به شهرستان نور و از

1. Jasiewicz & Iwona

2. Baz

جنوب به شهرستان آمل محدود است.

شکل ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶)

شهرستان محمودآباد از شهرستان‌هایی است که تمام گستره آن در منطقه ساحلی کشور قرار می‌گیرد و از سوی دیگر، مجاورت با شهرستان‌های ساحلی که اشباع شده از کاربری تفریحی هستند، منجر به گرایش و افری برای توسعه شهرک‌ها و سکونتگاه‌های انسانی در این شهرستان شده است. که در صورت عدم توجه مناسب به مکان‌یابی می‌تواند برای محیط زیست منطقه، بحران‌زا باشد. لذا به منظور پرهیز از چنین مشکلاتی ضرورت دارد در چارچوب معیارهای محیط زیستی که ناظر بر پایداری ساختار، فرآیندها و عملکردهای بوم‌شناختی است از چنین رخدادهای پرهیز شود. همچنین، به دلیل شرایط جلگه‌ای در شهرستان مورد نظر و وجود زمین‌های کشاورزی

فراوان، مکان‌یابی سکونتگاه‌های شهری در این منطقه اهمیت دارد و با تقاضای زیادی همراه است. بدون تردید، بی‌توجهی به ظرفیت‌ها و حساسیت زیست محیطی در مکان‌یابی شهر و شهرک‌های جدید می‌تواند مشکلات فراوانی برای سلامت محیط، پایداری تولید اقتصادی و فعالیت‌های انسانی به دنبال داشته باشد.

روش بررسی

گزینش پهنه‌های مناسب برای توسعه شهری مطابق مراحل زیر صورت گرفت:

الف- روش گزینش معیارهای توسعه شهری

گزینش مکان‌های مناسب توسعه شهری با استفاده از معیارهای مختلفی که هم تأمین‌کننده الزامات توسعه شهری و هم فراهم‌کننده پایداری محیط زیستی هستند، انجام گرفت. برای دستیابی به معیارهای مناسب گزینش مناطق مستعد توسعه شهری، از ۲۷ مأخذ داخلی و خارجی استفاده و در یک قالب‌بندی جدید جمع‌شد. معیارهای مورد استفاده با توجه به ماهیت آن‌ها در پنج گروه شامل: ۱. معیارهای فیزیکی؛ ۲. معیارهای زیستی؛ ۳. معیارهای مدیریتی و زیرساختی؛ ۴. معیارهای اجتماعی و ۵. معیارهای اقتصادی قرار گرفت (جدول ۱). مراجعی که به همین منظور مورد بررسی قرار گرفتند شامل عبدالهی (۱۳۷۸)، نیتی (۱۳۷۹)، مهریار (۱۳۸۱)، سرور (۱۳۸۳)، مخدوم (۱۳۸۴)، کرم (۱۳۸۴)، عباسپور و قراگوزلو (۱۳۸۴)، منوری و همکاران (۱۳۸۵)، آل‌شیخ و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، کندو و مانچاندا (۱۹۹۴)، مرو و هندریک (۱۹۹۷)، هونگ^۳ و همکاران (۲۰۰۵)، سووری^۴ و همکاران (۲۰۰۵)، لوآسا^۵ (۲۰۰۵)، الشلی^۶ و همکاران (۲۰۰۶)، بانک

1. Kundu & Manchanda
2. Merve & Hendrik
3. Hong
4. Svoray
5. Lwasa
6. Al-Shalabi

توسعه آسیایی^۱ (۲۰۰۷)، لیو^۲ و همکاران (۲۰۰۷)، دویگون^۳ و همکاران (۲۰۰۸)، ژیانگ^۴ و همکاران (۲۰۰۸)، دونگ^۵ و همکاران (۲۰۰۸)، باز و همکاران (۲۰۰۹)، لطفی و همکاران (۲۰۰۹)، تودس و دویگوییگیتیر^۶ (۲۰۰۹)، جاسیویز و ایونا^۷ (۲۰۰۹)، بیستانی و یارنال^۸ (۲۰۰۹)، کاستیلو رودریگز^۹ و همکاران (۲۰۱۰) می‌باشند، که در نهایت، ۱۲ معیار و ۴۵ زیرمعیار برای توسعه شناسایی شدند و به مرحله دلفی وارد شدند.

ب- روش غربال و اولویت بندی معیارها

معیارهای شناسایی شده برای گزینش مکان‌های توسعه شهری با استفاده از روش دلفی غربال شد. این شیوه یکی از روش‌های کسب دانش گروهی برای پیش‌بینی و کمک به تصمیم‌گیری است. کاربرد روش دلفی مبتنی بر قضاوت متخصصان، توافق گروهی در دستیابی به نتایج، وجود مشکل پیچیده، بزرگ و بین رشته‌ای و عدم توافق یا ناکامل بودن دانش، در دسترس بودن متخصصان باتجربه، از نظر جغرافیایی پراکنده، ناشناس ماندن ارزیابان و عدم محدودیت زمانی است (احمدی و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۱۷۵). روش دلفی در این مطالعه با استفاده از پرسشنامه نیمه بسته به انجام رسید. این روش برای گزینش معیارهای مختلف توسط پژوهشگران استفاده‌های متعددی داشته است. حسن زاده و همکاران (۲۰۱۲)، شریفی و همکاران (۲۰۱۱)، دانه کار و همکاران (۱۳۹۱)، الهیاری و همکاران (۱۳۸۹)، سپاسی و همکاران (۱۳۸۹)، دانه کار و حدادی نیا (۱۳۸۸)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵) و باز و همکاران (۲۰۰۹) برای گزینش معیارهای محیط

1. Asian Development Bank
2. Liu
3. Doygun
4. Xiang
5. Dong
6. Tudes & Duygu Yigiter
7. Jasiewicz & Iwona
8. Batisani & Yarnal
9. Castillo-Rodriguez

زیستی از دلفی استفاده نمودند. برای این منظور پرسشنامه دلفی (پرسشنامه نظرسنجی متخصصان) شامل معیارها و زیرمعیارهای استخراج شده، تهیه و در اختیار کارشناسان و متخصصان قرار داده شد. این متخصصان از بین افراد مسلط به شهرسازی، محیط زیست، عمران، برنامه‌ریزی و توسعه شهری و آشنا به منطقه مورد مطالعه انتخاب شدند. پرسشنامه به گونه‌ای طراحی شد که متخصصان قادر باشند برای هر یک از معیارها یا زیرمعیارها درجه اهمیت تعیین کنند. همچنین، در صورت لزوم، پرسش شوندگان می‌توانستند معیار یا زیرمعیار جدیدی به لیست اضافه نمایند. در این پژوهش ۱۲ کارشناس آرا و نظرات خود را بیان کردند. برای گزینش معیارهای مورد نظر به منظور مکان‌یابی مناطق مستعد توسعه شهری، نمودار اهمیت معیار طراحی و تنظیم شد. در این نمودار درصد اهمیت هر معیار در محور افقی و درجه اهمیت هر معیار در محور عمودی نمایش داده شد. هر معیار براساس این دو مؤلفه بر روی نمودار نمایش داده شد و برای گزینش مناسب‌ترین معیارها از بهترین درصد اهمیت و بهترین درجه اهمیت استفاده شده است. به این ترتیب، نمودار براساس نصف درجه اهمیت معیارها (۵) نصف حداکثر درجه اهمیت اخذ شده، به چهار بخش تفکیک و معیارهایی که حداقل دارای نصف ارزش عددی هر محور بود برای مکان‌یابی به کار گرفته شد (دانه کار و حدادی نیا، ۱۳۸۸، ص ۲۴). درصد و درجه اهمیت هر معیار مطابق محاسبات مندرج در رابطه ۱ به دست آمد.

$$\text{ضریب وزن تعدیل شده} = \frac{W}{\sum x_i} \quad (1)$$

$$Z_i = y_i \Pi_i$$

$$y_i = \frac{W}{\sum x_i} x_i$$

$$A = \frac{W}{\sum x_i} \text{Max}(n_i) \text{Max}(x_i)$$

$$\text{درصد اهمیت معیار} = \frac{\sum z_i}{A} 100$$

$$\text{درجه اهمیت معیار} = \frac{\sum (x_i n_i)}{N}$$

در این روابط، x_i وزن اولیه؛ n_i تعداد افرادی که به هر درجه اهمیت رأی داده‌اند (امتیاز)؛ N ، تعداد پاسخگویان و W ، حداکثر وزن تعدیل شده است. برای اولویت‌بندی معیارها از تحلیل سلسله مراتبی (AHP) در نرم‌افزار Expert Choice استفاده شد.

ج- نقشه‌سازی و تلفیق معیارها

برای نقشه‌سازی معیارها از نقشه پایه ۱:۲۵۰۰۰ توپوگرافی محدوده مورد بررسی استفاده شد. شاخص‌های هر معیار با استفاده از نقشه پایه، یا داده‌های جمع‌آوری شده از دستگاه‌های دولتی مرتبط با بازدید و کنترل زمینی تهیه شد. نقشه تمام معیارها با استفاده از نرم‌افزار Arc GIS 9.2 تهیه شد. برای تلفیق معیارها از ترکیب خطی وزن‌دار^۱ (WLC) در محیط سامانه اطلاعات جغرافیایی یادشده استفاده گردید. روش ترکیب خطی وزن‌دار که به آن روش امتیازدهی^۲ نیز اطلاق می‌شود، از پرکاربردترین روش‌ها در تصمیم‌گیری‌های چند شاخصه است. این روش بر پایه مفهوم میانگین وزنی استوار است که در آن تصمیم‌گیرنده به طور مستقیم وزن‌هایی را که نشان دهنده اهمیت نسبی مشخصه‌ها است، به هر یک از آن‌ها تخصیص می‌دهند. سپس، امتیاز نهایی که نشان دهنده مطلوبیت است، مطابق رابطه ۲ از مجموع حاصل ضرب وزن عامل‌ها در ارزش بی-مقیاس شده آن به دست می‌آید (Malczewski, 1999, p.1771).

$$S = \sum w_i x_i \quad (2)$$

در این رابطه، S : مطلوبیت عرصه؛ w_i : وزن مشخصه i و x_i : ارزش بی‌مقیاس شده مشخصه i است. به هنگام وجود محدودیت، محدودیت‌ها به صورت نقشه‌های بولین در نتایج ضرب می‌شود و بنابراین رابطه ۲ به صورت رابطه ۳ تغییر خواهد کرد (Eastman, 2003, p.152). که در آن C_j

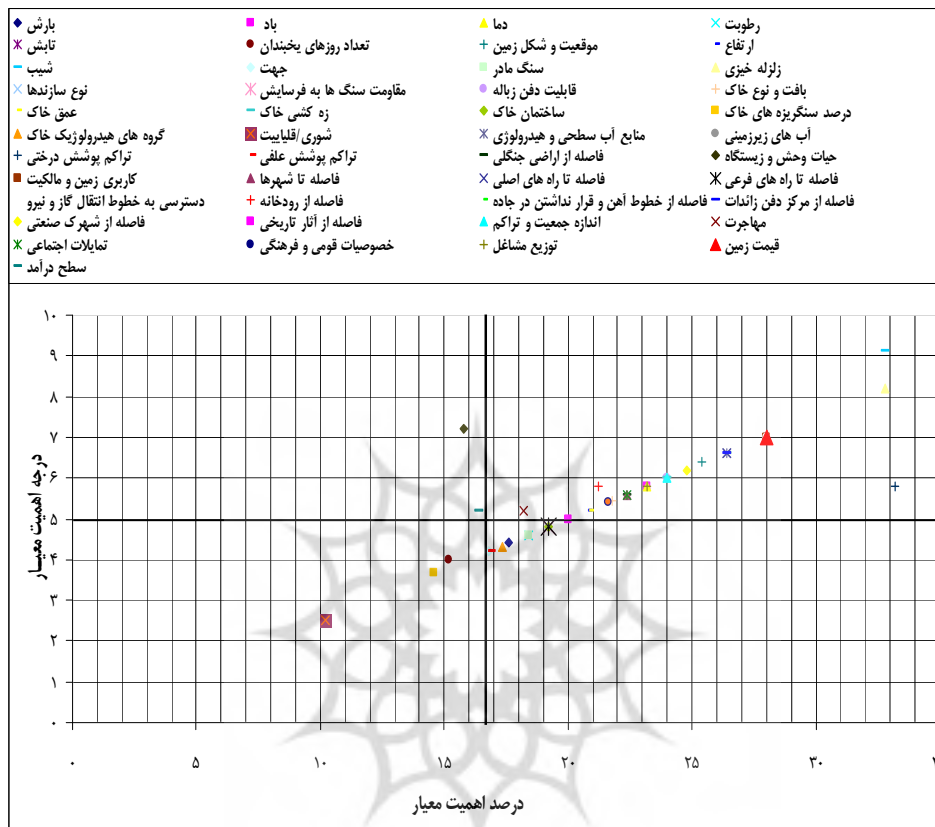
1. Weighted liners Combination
2. Scoring Method

نشان دهنده نقشه محدودیت‌ها و Π علامت ضرب است.

$$S = \sum w_i x_i \Pi C_j \quad (3)$$

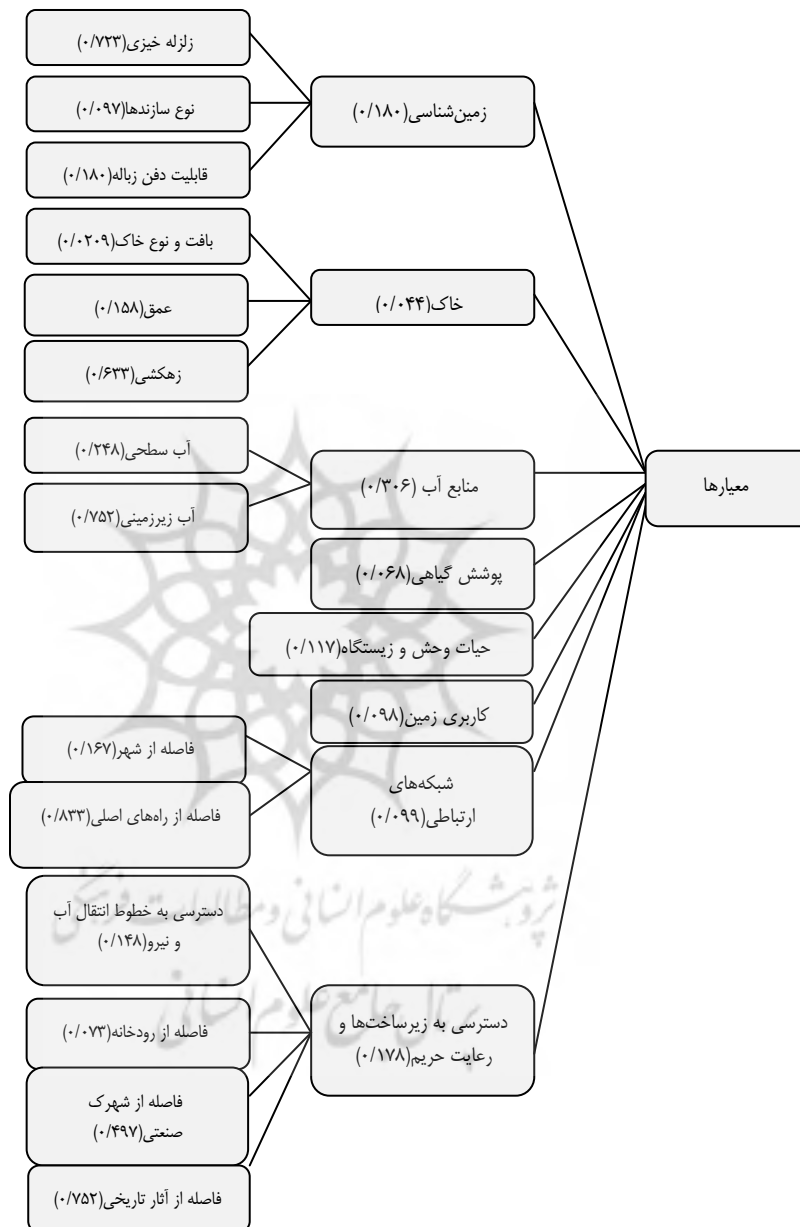
نتایج

یافته‌های این مطالعه پس از بررسی ۲۷ مرجع مختلف، مطابق جدول ۱، منجر به شناسایی ۱۲ معیار اصلی شامل آب و هوا و اقلیم، شکل زمین و توپوگرافی، زمین شناسی، خاک، منابع آب، پوشش گیاهی، حیات وحش و زیستگاه، کاربری زمین، شبکه‌های ارتباطی، دسترسی به زیرساخت‌ها و رعایت حریم‌ها، اجتماعی و اقتصادی مشتمل بر ۴۵ زیرمعیار برای گزینش لکه‌های مناسب توسعه شهری شد. از میان معیارهای اصلی توسعه شهری، برای گزینش مناطق مناسب توسعه شهری در شهرستان محمودآباد، هر ۱۲ معیار براساس روش دلفی برای فرایند گزینش مکان مناسب انتخاب شدند. به رغم آن، از میان ۴۵ زیرمعیار توسعه شهری برای گزینش مناطق مناسب توسعه شهری در شهرستان محمودآباد، تنها ۳۰ زیرمعیار مطابق نمودار اهمیت (نمودار ۱) برای کاربرد در فرایند گزینش انتخاب شد.

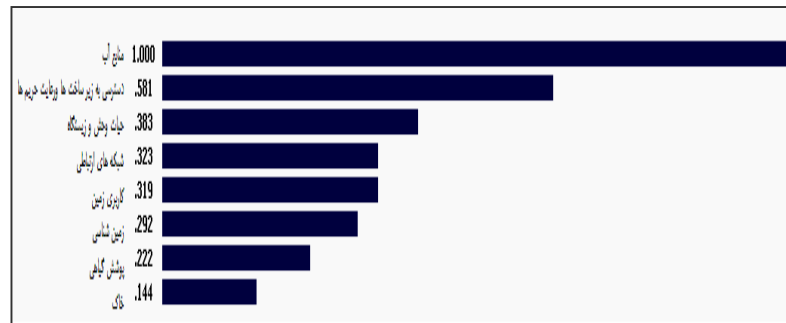

نمودار ۱. اهمیت معیار برای گزینش عرصه های مناسب توسعه شهری در شهرستان محمود آباد

پس از انتخاب معیارها و زیرمعیارهای مناسب برای مکان یابی مناطق مستعد توسعه شهری در شهرستان محمودآباد، وزندهی این معیارها با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی مطابق نمودار ۲ و نمودار ۳ نشان داد منابع آب در این تصمیم گیری بیشترین وزن را به خود اختصاص داده است. نرخ ناسازگاری اولویت بندی معیارها ۰/۱ می باشد.

نمودار ۲. درخت وزن‌دهی معیارها و زیرمعیارها

نمودار ۳. وزن دهی معیارها

جدول ۱. معیارها، زیرمعیارها و شاخص‌های شناسایی شده برای مکان‌یابی سکونتگاه‌های شهری

معیار	زیر معیار	شاخص	مراجع	
۱. اقلیم و هوا و اقلیم	میانگین بارندگی سالانه	۵۰۰-۸۰۰ میلی‌متر	مخدوم، ۱۳۸۴	
	سرعت باد و جهت باد	کمتر از ۳۵ کیلومتر در ساعت	مخدوم، ۱۳۸۴؛ عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴	
	میانگین دمای سالانه	۱۸-۲۴ درجه سانتی‌گراد	مخدوم، ۱۳۸۴؛ Dong et al., 2008	
	درصد رطوبت نسبی	۶۰-۸۰ درصد	مخدوم، ۱۳۸۴	
شکل زمین و توپوگرافی	تابش انرژی خورشید	مهریار، ۱۳۸۱	مهریار، ۱۳۸۱	
	تعداد روزهای یخبندان	مهریار، ۱۳۸۱	مهریار، ۱۳۸۱	
	موقعیت و شکل زمین	شیب کمتر از ۱۰٪، میان بندها، غیر کاسه‌ای	مخدوم، ۱۳۸۴	مخدوم، ۱۳۸۴؛ عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴؛ Al-Shalabi, et al., 2006
	ارتفاع از آب‌های آزاد	تا ۲۳۰۰ متر	مخدوم، ۱۳۸۴؛ منوری و همکاران، ۱۳۸۵؛ اکبریور و همکاران، ۱۳۸۸؛ سرور، ۱۳۸۳؛ عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴؛ Al-Kundu & Manchanda, 1994؛ Shalabi, et al., 2006؛ عبداللهی، ۱۳۷۸	
زمین شناسی	شیب	حداکثر ۱۵٪	مخدوم، ۱۳۸۴	
	جهت جغرافیایی دامنه	جنوبی، غربی-شرقی	مخدوم، ۱۳۸۴	
	سنگ مادر	ماسه سنگ، رسوبات آبرفتی، سنگ آهک و سنگ رس، گرانیت، آبرفت های دره ساز	مخدوم، ۱۳۸۴؛ Asian Development Bank، 2007؛ عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴؛ سرور، ۱۳۸۳؛ اکبریور و همکاران، ۱۳۸۸؛ عبداللهی، ۱۳۷۸؛ آل شیخ و همکاران، ۱۳۸۵	
	زلزله خیزی	عدم مجاورت با گسل، عدم سابقه زلزله بیش از ۶ ریشتر	منوری و همکاران، ۱۳۸۵؛ اکبریور و همکاران، ۱۳۸۸؛ عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴؛ مهریار، ۱۳۸۱؛ Lotfi, et al., 2009	
	نوع سازندها	همه به جز Qf, Qt2, Qt3	اکبریور و همکاران، ۱۳۸۸	
	مقاومت سنگ به فرسایش	آل شیخ و همکاران، ۱۳۸۵	آل شیخ و همکاران، ۱۳۸۵	
	قابلیت دفن زباله	شیست، رسوبات فلات قاره، بازالت قدیمی	مخدوم، ۱۳۸۴	

بافت و نوع خاک	لومی-لومی رسی، و شنی عمیق، شنی لومی کم عمق تا عمیق، لومی کم عمق تا متوسط و لومی رسی کم عمق تا متوسط، لومی شنی	منوری و همکاران، ۱۳۸۵؛ مخدوم، ۱۳۸۴؛ Kundu & Manchanda, 1994
عمق خاک	بیش از ۱۶۰ سانتی متر	Kundu & Manchanda, 1994
شرایط زهکشی خاک	خاک‌های سنگ ریزه‌ای و قلوه سنگی	عبدالهی، ۱۳۷۸
ساختمان خاک	نیمه تحول یافته تا تحول یافته با دانه‌بندی متوسط	مخدوم، ۱۳۸۴
درصد سنگ‌ریزه های خاک	خاک‌های سنگ ریزه‌ای و قلوه سنگی	عبدالهی، ۱۳۷۸
گروه‌های هیدرولوژیک خاک		آل شیخ، جوزی و رضایان، ۱۳۸۵
شوری/قلیابیت	بدون شوری و قلیابیت	Kundu & Manchanda, 1994
منابع آب شرب	۳۰۰-۱۵۰ لیتر در روز برای هر نفر	مخدوم، ۱۳۸۴
منابع آبی	آب‌های زیرزمینی	منوری و همکاران، ۱۳۸۵؛ اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸؛ عبدالهی، ۱۳۷۸؛ Kundu, Baz et al., 2009 & Manchanda, 1994
تراکم پوشش درختی	کمتر از ۳۰ درصد	مخدوم، ۱۳۸۴
تراکم پوشش علفی	کمتر از ۵۰ درصد و کم بوته	مخدوم، ۱۳۸۴؛ Kundu & Manchanda, 1994
فاصله از اراضی جنگلی	در فاصله ۵ کیلومتری	منوری و همکاران، ۱۳۸۵
حیات وحش و زیستگاه	خارج از زیستگاه‌ها و مناطق تحت حفاظت	منوری و همکاران، ۱۳۸۵
کاربری زمین و مالکیت	اراضی زراعی درجه یک و موقوفه و خصوصی نباشد.	سرور، ۱۳۸۳؛ عبدالهی، ۱۳۷۸
فاصله تا شهرها	در فاصله ۳۰-۶۰ کیلومتری شهرهای بزرگ	منوری و همکاران، ۱۳۸۵؛ اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸
فاصله تا راه های اصلی	در شعاع ۲۰۰ متری راه‌های اصلی	اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸
فاصله تا راه های فرعی	فاصله تا شاهراه محلی حداقل ۱۵۰ متر باشد	اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸
دسترسی به خطوط انتقال نیرو		منوری، نوری و طبیبیان، ۱۳۸۵
فاصله از رودخانه	از ۳۰۰ متر نزدیکتر نباشد.	اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸؛ عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴
فاصله از خطوط آهن	نباید با عبور و مرور مجاورت داشته باشد.	Kundu & Manchanda, 1994
فاصله از مراکز دفن زائدات	حداقل ۲۰ کیلومتر	اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸
فاصله از شهرک صنعتی	حداقل ۱ کیلومتر	اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸
فاصله از آثار تاریخی		عباسپور و قراگوزلو، ۱۳۸۴
اندازه جمعیت و تراکم	توان اسکان جمعیت ۲۰ سال آینده	اکبرپور و همکاران، ۱۳۸۸؛ عبدالهی، ۱۳۷۸
مهاجرت		منوری، نوری و طبیبیان، ۱۳۸۵
تمایلات اجتماعی		سرور، ۱۳۸۳
خصوصیات قومی و فرهنگی	دربرگیرنده اقوام ناهماهنگ نباشد.	عبدالهی، ۱۳۷۸
توزیع مشاغل		نیتی، ۱۳۷۹
قیمت زمین		نیتی، ۱۳۷۹
سطح درآمد		نیتی، ۱۳۷۹

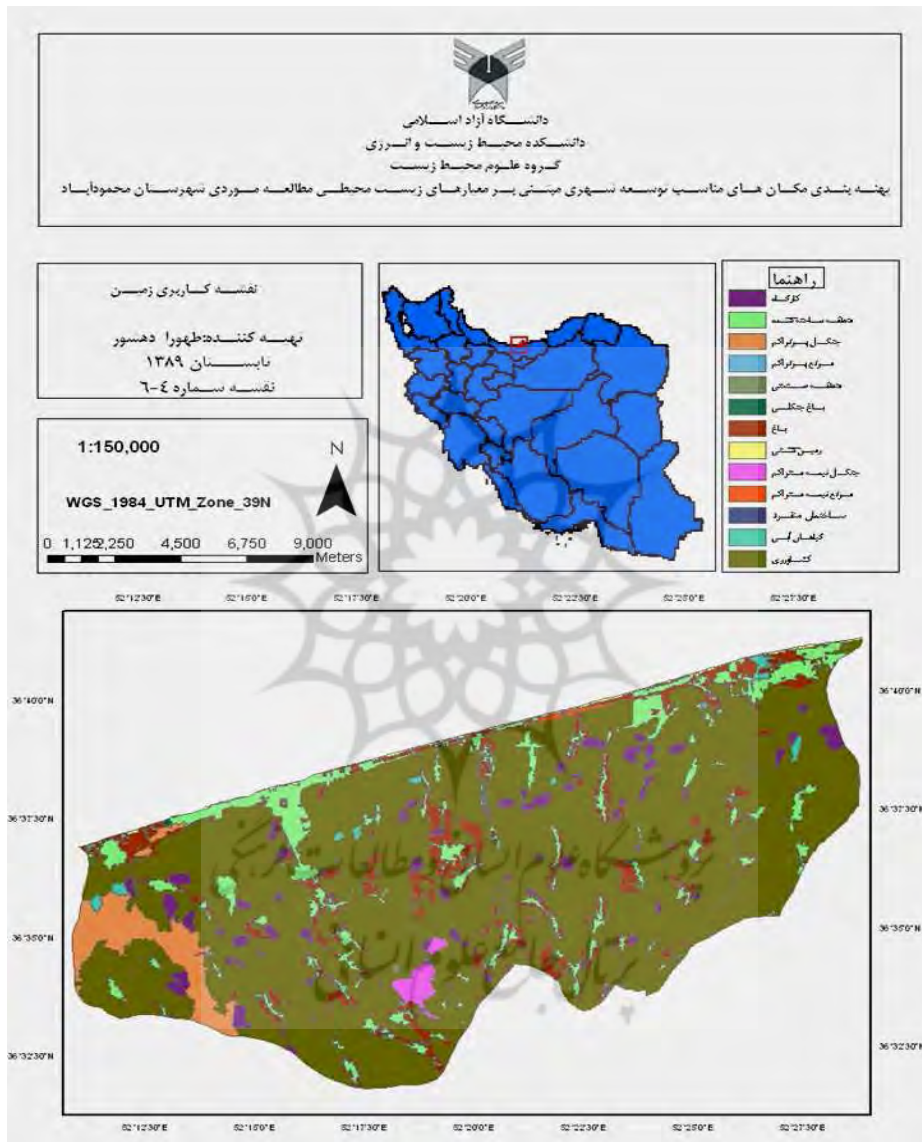
سپس، نقشه‌ها ایجاد شدند. نقشه‌های ایجاد شده مشتمل بر نقشه خاک، نقشه آثار تاریخی، شهرک صنعتی و خطوط انتقال انرژی، نقشه شهرها و راه‌های اصلی، نقشه سازندها و گسل‌ها، نقشه آب-های سطحی و زیرزمینی، نقشه کاربری زمین و نقشه پوشش گیاهی هستند. نقشه‌های کاربری زمین و آثار تاریخی، شهرک صنعتی و خطوط انتقال انرژی از بین همه نقشه‌ها برای نمایش انتخاب شده‌اند (شکل‌های ۲ و ۳). همان طور که در نقشه کاربری زمین مشخص است، کاربری زمین در سطح شهرستان محمودآباد به ۱۳ دسته تقسیم شده که در نقشه نمایش داده شده است. در این بین، کاربری کشاورزی دارای بیشترین مساحت در سطح شهرستان می‌باشد (شکل ۲). سپس، مدل ریاضی تلفیق نقشه‌ها تهیه شد و نقشه‌ها با استفاده از این مدل، تلفیق شدند. نتیجه تلفیق به صورت نقشه پهنه‌بندی مناطق مستعد توسعه شهری ارائه شده است (شکل ۴).

رابطه (۴) مدل ریاضی تلفیق را نشان می‌دهد.

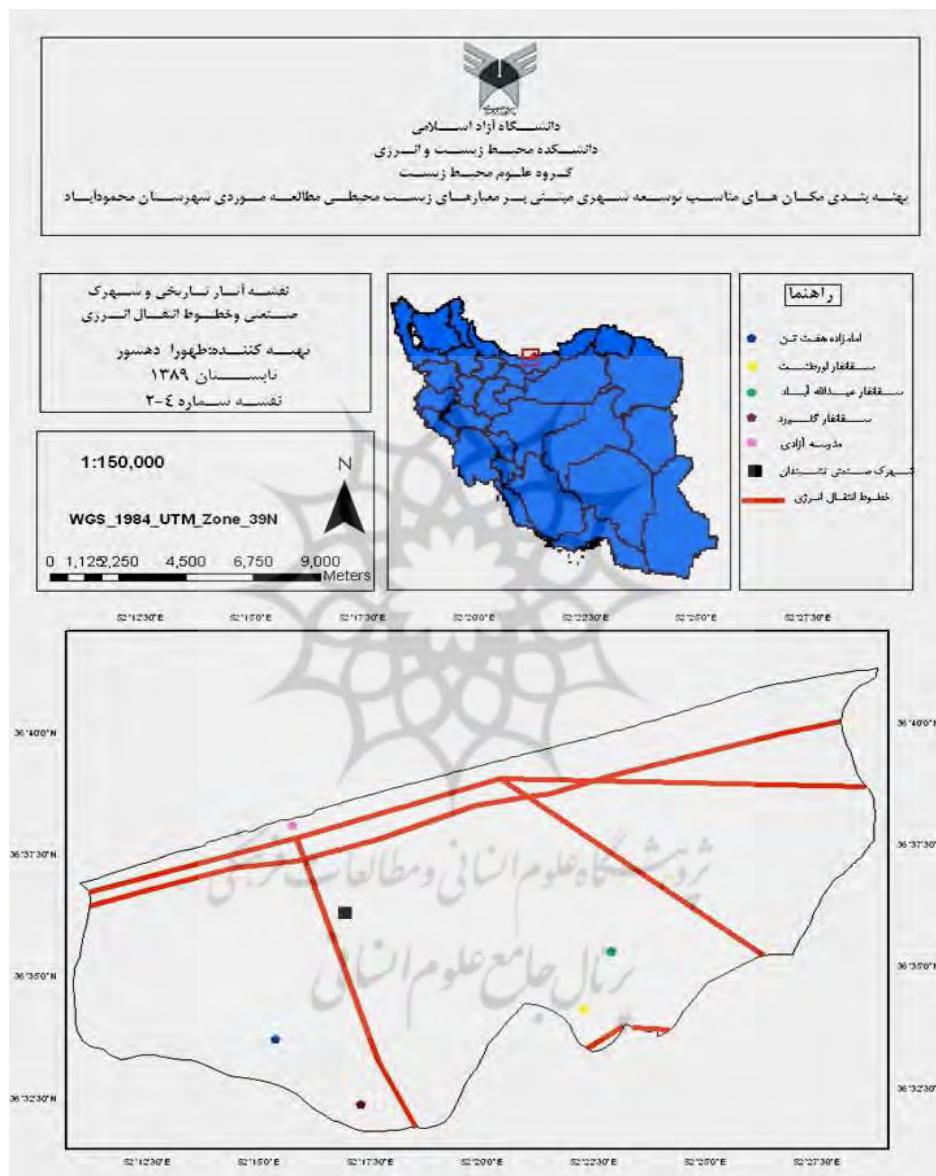
$$X = 0.292 * ([a] - [b]) + 0.144 * ([c] + [d] + [e]) + ([f] + [g] + [h] + [i]) + 0.323 * ([k] + [m]) + 0.581 * ([p] - [r] - [s] - [t]) \quad (4)$$

که در این فرمول s: فاصله از آثار تاریخی، t: فاصله از شهرک صنعتی، p: فاصله از خطوط انتقال انرژی، e: خاک، m: فاصله از شهر، k: فاصله از راه، a: سازندها، b: فاصله از گسل، c: نوع خاک، f: منابع آب زیرزمینی، g: منابع آب سطحی، h: کاربری زمین، i: پوشش گیاهی، t: فاصله از رودخانه و d: زهکشی می‌باشد.

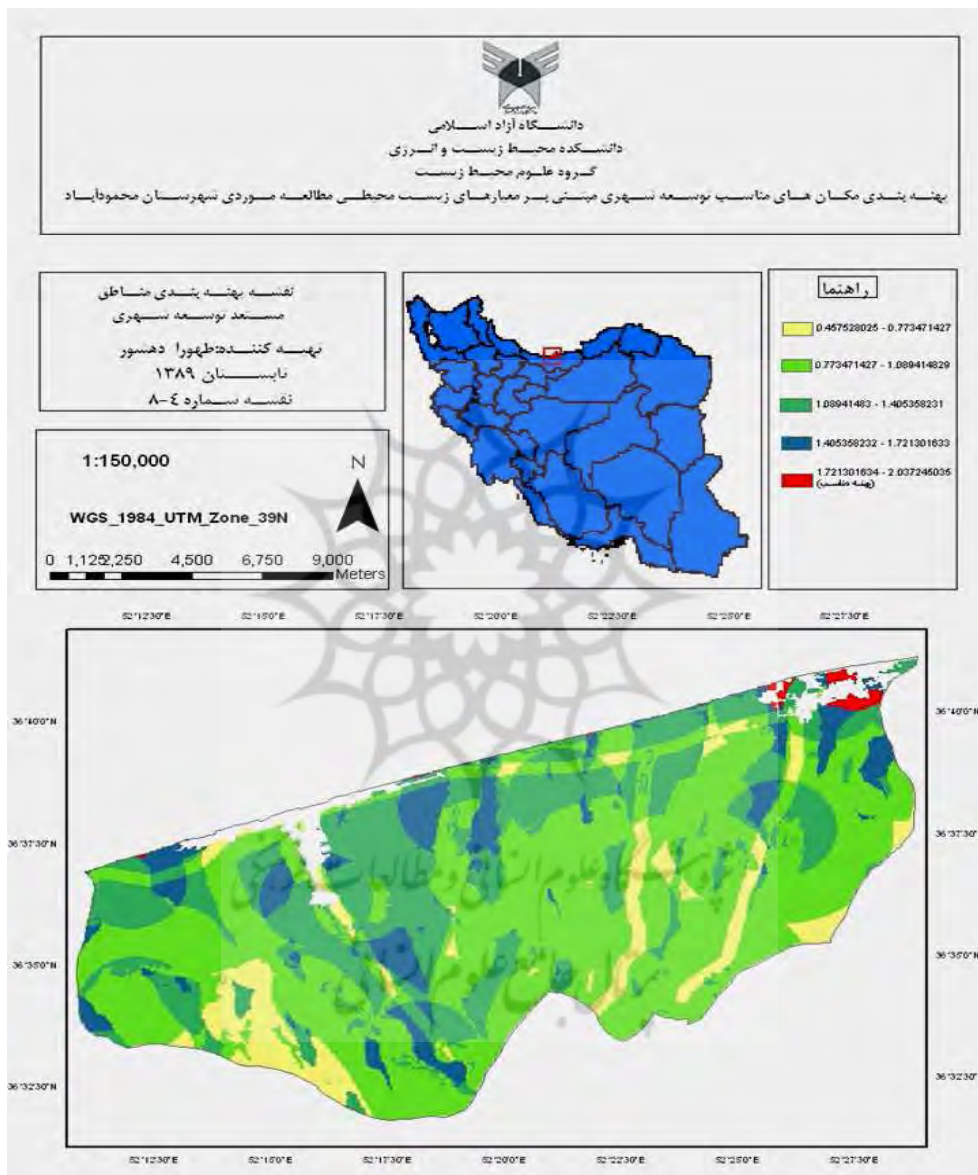
پهنه‌های قرمز رنگ مشخص شده در نقشه نشان‌دهنده مناطق مستعد برای توسعه شهری در شهرستان محمودآباد هستند. مساحت بزرگترین پهنه ۷۴۲۸۱۵ مترمربع (حدود ۰/۷ کیلومتر مربع) است و مساحت پهنه بعدی ۴۰۶۲۵۰ مترمربع (حدود ۰/۴ کیلومتر مربع) است (شکل ۴).

شکل ۲. نقشه کاربری زمین

شکل ۳. نقشه آثار تاریخی، شهرک صنعتی و خطوط انتقال انرژی

شکل ۴. نقشه پهنه‌بندی مناطق مستعد توسعه شهری

نتیجه‌گیری

هدف از این مطالعه لحاظ کردن معیارهای محیط زیستی در فرآیند مکان‌یابی مناطق مستعد توسعه شهری در شهرستان محمودآباد می‌باشد. با بررسی منابع مورد مطالعه، مشخص شد که اکثر معیارهای مورد استفاده در تحقیقات مشابه از نوع معیارهایی با ماهیت محیطی- فیزیکی هستند. معیارهایی که در گروه محیطی- فیزیکی قرار گرفتند، ۱۶۱ بار تکرار داشته‌اند و پس از آن معیارهایی با ماهیت مدیریتی و زیرساخت با ۵۱ بار تکرار قرار دارند. معیارهایی که ماهیت زیستی و ماهیت اجتماعی دارند، ۱۲ بار و معیارهایی با ماهیت اقتصادی نیز ۴ بار تکرار شده‌اند. در فرآیند این مطالعه ۱۲ معیار برای تناسب سرزمین مناسب برای توسعه شهری مورد استفاده قرار گرفت. فاصله از آثار تاریخی، یکی از زیرمعیارهای مورد استفاده بود که این معیار توسط عباسپور و قراگوزلو (۱۳۸۴) نیز به همین منظور مورد استفاده قرار گرفته است. زیرمعیار فاصله از شهرک صنعتی که در این تحقیق نیز مورد استفاده قرار گرفته است، توسط سرور (۱۳۸۳) نیز به کار رفته است. زیرمعیار فاصله از خطوط انتقال انرژی در تحقیقات انجام شده توسط منوری و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، عباسپور و قراگوزلو (۱۳۸۴)، عبداللهی (۱۳۷۸)، نیتی (۱۳۷۹) و مهریار (۱۳۸۱) استفاده شده است. معیار خاک و زیرمعیارهایش توسط مخدوم (۱۳۸۴)، منوری و همکاران (۱۳۸۵)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵)، سرور (۱۳۸۳)، عبداللهی (۱۳۷۸)، مهریار (۱۳۸۱)، کندو و مانچاندا (۱۹۹۴)، لوآسا (۲۰۰۵)، هونگ و همکاران (۲۰۰۵)، باز و همکاران (۲۰۰۹)، کاستیلورودریگز و همکاران (۲۰۱۰) و دویگون و همکاران (۲۰۰۸) نیز استفاده شده است. زیرمعیار زهکشی توسط مراجع مخدوم (۱۳۸۴)، مهریار (۱۳۸۱)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵)، نیتی (۱۳۷۹)، کندو و مانچاندا (۱۹۹۴)، لوآسا (۲۰۰۵)، بانک توسعه آسیایی (۲۰۰۷)، مرو و هندریک (۱۹۹۷) و بیستانی و یارنال (۲۰۰۹) به کار رفته است. منوری و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، کرم (۱۳۸۴)، سرور (۱۳۸۳)، لطفی و همکاران (۲۰۰۹)، سووری و همکاران (۲۰۰۵)، بیستانی و یارنال (۲۰۰۹) و ژیانگ و همکاران (۲۰۰۸) از زیرمعیار فاصله از شهر استفاده نموده‌اند. اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، کرم (۱۳۸۴)، نیتی (۱۳۷۹)، مهریار (۱۳۸۱)، لطفی و

همکاران (۲۰۰۹)، الشلی و همکاران (۲۰۰۶)، لوآسا (۲۰۰۵)، لیو و همکاران (۲۰۰۷)، بیستانی و یارنال (۲۰۰۹) و مرو و هندریک (۱۹۹۷) مانند تحقیق حاضر، از زیرمعیار فاصله از راه بهره گرفته‌اند. زیرمعیار نوع سازندها در تحقیق انجام شده توسط اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸) و زیرمعیار زلزله خیزی توسط تحقیقات منوری و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، سرور (۱۳۸۳)، مهریار (۱۳۸۱)، تودس و دویگوییگیتیر (۲۰۰۹)، لطفی و همکاران (۲۰۰۹) و بانک توسعه آسیایی (۲۰۰۷) مورد استفاده قرار گرفته است. معیار منابع آب به دو زیرمعیار منابع آب زیرزمینی و منابع آب سطحی تقسیم شده است که زیرمعیار منابع آب زیرزمینی در تحقیقات انجام شده توسط منوری و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵)، سرور (۱۳۸۳)، عبدالمهی (۱۳۷۸)، باز و همکاران (۲۰۰۹)، تودس و دویگوییگیتیر (۲۰۰۹) و کندو و مانچاندا (۱۹۹۴) و زیرمعیار منابع آب سطحی در تحقیقات انجام شده توسط مخدوم (۱۳۸۴)، منوری و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵)، عباسپور و قراگوزلو (۱۳۸۴)، نیتی (۱۳۷۹)، مهریار (۱۳۸۱)، کندو و مانچاندا (۱۹۹۴)، باز و همکاران (۲۰۰۹)، جاسیوز و ایونا (۲۰۰۹)، بانک توسعه آسیایی (۲۰۰۷)، لیو و همکاران (۲۰۰۷)، بیستانی و یارنال (۲۰۰۹) و دونگ و همکاران (۲۰۰۸) به کار رفته است. معیار کاربری زمین توسط سرور (۱۳۸۳)، عبدالمهی (۱۳۷۸)، نیتی (۱۳۷۹)، مهریار (۱۳۸۱)، تودس و دویگوییگیتیر (۲۰۰۹)، الشلی و همکاران (۲۰۰۶)، کاستیلو رودریگز و همکاران (۲۰۱۰)، دونگ و همکاران (۲۰۰۸)، ژیانگ و همکاران (۲۰۰۸) و مرو و هندریک (۱۹۹۷) استفاده شده است. معیار پوشش گیاهی در تحقیقات انجام شده توسط مخدوم (۱۳۸۴)، منوری و همکاران (۱۳۸۵)، اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵)، کندو و مانچاندا (۱۹۹۴)، باز و همکاران (۲۰۰۹)، هونگ و همکاران (۲۰۰۵) و کاستیلو رودریگز و همکاران (۲۰۱۰) اشاره شده است. زیرمعیار فاصله از رودخانه توسط اکبرپور و همکاران (۱۳۸۸)، عباسپور و قراگوزلو (۱۳۸۴)، جاسیوز و ایونا (۲۰۰۹)، لطفی و همکاران (۲۰۰۹) و بیستانی و یارنال (۲۰۰۹) به کار رفته است.

در این مطالعه مهمترین معیارها برای توسعه شهر جدید، به ترتیب، منابع آب با دارا بودن

بیشترین درصد اهمیت معیار در بالاترین رتبه اهمیت قرار دارد. اگرچه معیار توپوگرافی و شکل زمین بیشترین تکرار را در منابع دارد. این نتایج با بررسی مخدوم (۱۳۸۴) هماهنگ است. در این مطالعه از روش دلفی برای شناسایی و گزینش معیارها استفاده شد، این روش برای مکان‌یابی و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی در حوزه محیط زیست توسط حسن‌زاده و همکاران (۲۰۱۲)، شریفی و همکاران (۲۰۱۱)، دانه کار و همکاران (۱۳۹۱)، الهیاری و همکاران (۱۳۸۹)، سپاسی و همکاران (۱۳۸۹)، دانه کار و حدادی نیا (۱۳۸۸)، آل شیخ و همکاران (۱۳۸۵) و باز و همکاران (۲۰۰۹) نیز به کار گرفته شده و اثربخشی خود را به این منظور نشان داده است. همچنین، تحلیل سلسله مراتبی شیوه وزن‌دهی معیارهای این بررسی در مطالعات مشابهی از سرور (۱۳۸۳)، جمله کرم (۱۳۸۴)، الشلیبی و همکاران (۲۰۰۶)، لیو و همکاران (۲۰۰۷)، دونگ و همکاران (۲۰۰۸)، ژیانگ و همکاران (۲۰۰۸)، لطفی و همکاران (۲۰۰۹) و تودس و دوگوییگیتیر (۲۰۰۹) نیز با اثربخشی بالا همراه بوده است. در این مطالعه از طریق ترکیب خطی وزن‌دار استفاده شد که همان روش تلفیق داده‌ها در بررسی کرم (۱۳۸۴)، لوآسا (۲۰۰۵)، سووری و همکاران (۲۰۰۵) و ژیانگ و همکاران (۲۰۰۸)، می‌باشد.

این بررسی نشان داد شهرستان محمود آباد در شرایط فعلی با استفاده از معیارهای یاد شده، فاقد عرصه مناسب و دارای تناسب برای توسعه شهر جدید است که این یافته با نتایج بررسی مخدوم (۱۳۸۴) که خطه گیلان و مازندران را با استفاده از مدل ارزیابی توان اکولوژیک مورد سنجش قرار داد، هماهنگ است. به علاوه، همانند نتایج این تحقیق، باز و همکاران (۲۰۰۹) نیز در منطقه مورد مطالعه‌شان پهنه مناسب برای توسعه شهری پیشنهاد نکردند.

پس از انجام مراحل ارزیابی، مشخص شد که مساحت بزرگترین پهنه مستعد توسعه شهری ۷۴۲۸۱۵ مترمربع است (۰/۷ کیلومتر مربع) و مساحت پهنه بعدی ۴۰۶۲۵۰ مترمربع است (۰/۴ کیلومتر مربع). پهنه بزرگتر قسمتی از سطح منطقه کشاورزی و باغ را می‌پوشاند و پهنه دیگر کاملاً بر روی باغ قرار گرفته است. از پهنه‌های دیگر به علت مساحت بسیار کم صرف نظر می‌شود. طبق ماده ۲۶ از آیین‌نامه اجرایی قانون ایجاد شهرهای جدید حداقل مساحت مناسب برای شهر ۳

کیلومتر مربع می‌باشد (وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۹). با توجه به این قانون و به این دلیل که مساحت هر کدام از این دو پهنه از ۳ کیلومتر مربع کوچک‌تر است، هیچ کدام شرایط لازم را برای احداث شهر جدید کسب ننموده‌اند. در شهرستان‌های کوچکی که مساحت کمی دارند و در آن‌ها چندین شهر وجود دارد و همچنین، اکثر سطح آن‌ها برای شهرسازی نامناسب است، ایجاد شهر جدید توصیه نمی‌شود و در صورت لزوم شهرهای قبلی می‌توانند توسعه پیدا کنند. در شهرستان محمودآباد نیز با توجه به وجود چنین شرایطی ایجاد شهر جدید توصیه نمی‌شود و در صورت نیاز شهر سرخرود این قابلیت را دارا است که در دو پهنه به دست آمده توسعه پیدا کند. پس به دلیل شرایط تقریباً یکنواخت در سطح یک شهرستان و به دلیل کاهش تمرکززدایی شهرها در کل کشور پیشنهاد می‌شود که مطالعات مکان‌یابی توسعه شهری در محدوده شهرستان صورت نگیرد.

انطباق معیارها با توجه به اکوسیستم مورد نظر امری ضروری به نظر می‌رسد. ضرورت دارد با توجه به محل مورد مطالعه، داده‌های شناسایی شده و هدف استفاده از سرزمین، یک مدل ویژه برای موضوع ارزیابی ایجاد شود. بنابراین، معیارها و زیرمعیارهای حاصل شده از این تحقیق، اگرچه فقط برای این شهرستان دارای اعتبار است؛ اما می‌تواند برای مناطقی با ویژگی‌های مشابه (منطقه ساحلی شمال کشور) به عنوان یک راهنما مورد استفاده قرار گیرد. زیرا برخی ویژگی‌ها در منطقه ساحلی شمال یکسان می‌باشد. جلگه‌ای بودن منطقه، وجود رطوبت و ارتفاع کم از ویژگی‌هایی است که در اکثر مناطق در منطقه ساحلی شمال وجود دارد.

منابع و مأخذ

۱. احمدی، فضل اله، نصیریانی، خدیجه و ابادزی، پروانه (۱۳۸۷)، تکنیک دلفی: ابزاری در تحقیق، آموزش در علوم پزشکی، شماره ۸، صفحات ۱۸۵-۱۷۵.
۲. اکبرپور، داریوش، منوری، مسعود و خراسانی، نعمت الله (۱۳۸۸)، بررسی امکان توسعه شهری در شرق استان بوشهر و تعیین معیارهای لازم براساس ملاحظات زیست محیطی با استفاده از GIS، ماهنامه راه و ساختمان، شماره ۶۰، صفحات ۶۷-۵۶.
۳. الهیاری، فخری، دانه کار، افشین، و شریفی پور، رزیتا (۱۳۸۹)، شناسایی مناطق تحت حفاظت در شهرستان رودان از طریق ارزیابی چندمعیاره مکانی، فصل نامه علمی پژوهشی زمین شناسی و محیط زیست، سال چهارم، شماره ۱۳ (زمستان)، صفحات ۶۵-۷۸.
۴. آل شیخ، علی، جوزی، سیدعلی و رضایان، سحر (۱۳۸۵)، طراحی مدل نوین ارزیابی توان اکولوژیک سرزمین ایران به منظور استقرار کاربری توسعه شهری و خدماتی، همایش ژئوماتیک، صفحات ۹-۱.
۵. دانه کار، افشین و هنریک، معنونیان (۱۳۸۳)، معیارهای پیشنهادی برای ارزیابی مناطق ساحلی - دریایی به منظور تعیین مناطق تحت حفاظت ساحلی - دریایی ایران مطالعه موردی: ارزیابی مناطق تحت حفاظت سواحل دریای خزر، مجله محیط شناسی، شماره ۳۵، صفحات ۳۲-۹.
۶. دانه کار، افشین و حدادی نیا، سمیه (۱۳۸۸)، وزن دهی و رتبه بندی معیارهای طبیعت گردی برای برنامه ریزی در اکوسیستم های بیابانی و نیمه بیابانی با روش دلفی، مجله مدیریت و توسعه منابع طبیعی، جهاد دانشگاهی واحد تهران، سال دوم، پیش شماره ۲، صفحات ۲۱-۳۲.
۷. دانه کار، افشین، اسدالهی، زهرا، علیزاده شعبانی، افشین و جوانشیر، آرش (۱۳۹۱)، طرح ریزی گردشگری متکی به طبیعت در تالاب چغاخور با استفاده از ارزیابی چندمعیاره مکانی، نشریه محیط زیست طبیعی، دانشگاه تهران، دوره ۶۵، شماره یک، صفحات ۵۳-۶۶.
۸. سپاسی، یگانه، دانه کار، افشین، علیزاده، افشین، درویش صفت، علی اصغر و شریفی پور، رزیتا (۱۳۸۹)، طرح ریزی محیط زیستی جزیره هنگام برای حفاظت و گردشگری با ارزیابی چندمعیاره

- مکانی، مجله محیط زیست طبیعی، دوره ۶۳، شماره ۲، صفحات ۱۵۹-۱۷۲.
۹. سرور، رحیم (۱۳۸۳)، استفاده از روش ای.اچ.پی در مکان‌یابی جغرافیایی (مطالعه موردی مکان‌یابی جهت توسعه آتی شهر میاندوآب)، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۴۹، صفحات ۳۸-۱۹.
۱۰. عباسپور، مجید و قراگوزلو، علیرضا (۱۳۸۴)، ارائه مدل‌های توسعه شهری با کاربرد سامانه‌های RS و GIS و مدل‌های زیست محیطی، فصل‌نامه علوم زمین، شماره ۵۵، صفحات ۶۱-۵۴.
۱۱. عبداللهی، یوسف (۱۳۷۸)، تحلیل مکان‌یابی شهرک‌های مسکونی روستایی (نمونه موردی شهرستان داراب استان فارس)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۲. کرم، عبدالامیر (۱۳۸۴)، تحلیل تناسب زمین برای توسعه کالبدی در محور شمال غرب شیراز با استفاده از رویکرد ارزیابی چند معیاری در محیط سیستم اطلاعات جغرافیایی، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۴، صفحات ۱۹۳-۱۰۶.
۱۳. مخدوم، مجید (۱۳۸۴)، شالوده آمایش سرزمین، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۴. سالنامه آماری استان مازندران (۱۳۸۶)، مرکز آمار ایران، www.sci.org.ir
۱۵. منوری، مسعود، نوری، جعفر و طیبیان، سحر (۱۳۸۵)، تعیین عوامل زیست محیطی در مکان‌یابی شهرهای جدید در ایران، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره هشتم، شماره ۳، صفحات ۱-۹.
۱۶. مهریار، بهروز (۱۳۸۱)، معیارهای مؤثر در انتخاب پایتخت جدید ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران.
۱۷. نیتی، فرامرز (۱۳۷۹)، ارزیابی مکان‌یابی شهرهای جدید با تأکید بر عوامل محیطی (شهر جدید اندیشه)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۸. وزارت مسکن و شهرسازی، شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید (۱۳۸۹)

<http://ntoir.gov.ir/documents/document/11643/11746/portal.aspx>

19. Al-Shalabi, Mohamed, Bin Mansor, Shattri, Bin Ahmed, Nordin & Shiriff, Rashid (2006), *GIS Based Multicriteria Approaches to Housing Site Suitability Assessment*, GIS Applications-Planning Issues (<http://www.fig.net>), No.72, pp.1-17.

20. Asian Development Bank (2007), *Jakarta: Environmental problems and sustainability*,

- Habitat International, No.31, pp.354-365.
21. Batisani, Nnyaladzi, Yarnal, Brent (2009), "Uncertainty awareness in urban sprawl simulations: Lessons from a small US metropolitan region", *Land Use Policy*, Vol.26, No.2, pp.178-185.
22. Baz, Ibrahim, Geymen, Abdurrahman & Nogay, Semih (2008), *Development and application of GIS-based analysis/synthesis modeling techniques for urban planning of Istanbul Metropolitan Area*, *Advances in Engineering Software*, No.40, pp.128-140.
23. Castillo-Rodriguez M., Lopez-Blanco J. & Munoz-Salians E. (2010), *A geomorphologic GIS-multivariate analysis approach to delineate environmental units, acse study of La Malinche volcano*, *Applied Geography*, Vol.30, No.2, pp.1-10.
24. Dong, Jiang, Zhuang, Dafang, Xu, Xinliang & Ying, Lei (2008), *Integrated Evaluation of Urban Development Suitability Based on Remote Sensing and GIS Techniques – A Case Study in Jingjinji Area, China*, *sensors*, No.8, pp.5975-5986.
25. Doygun, Hakan, Alphan, Hakan, Kusat Gurun, Derya (2008), "Analysis urban expansion and land use suitability for the city of Kaharamanmaras, Turkey, and its surrounding region", *Environmental monitoring and assessment*, No.45, pp.387-395.
26. Eastman, R. J. (2003), *Idrisi32, Release 2, Tutorial*, USA, Clark university, 328p.
27. Hasanzadeh, M., Danehkar A. & Pak A. (2012), *Application of Delphi Method for Criteria Selection in Site Survey of Oil Jetties in Iran*, *Environment and Natural Resources Research*, Vol.2, No.1 (March), pp.119-128.
28. Hong, Sun-kee, Song, In-Ju, Byun, Byungseol, Yoo, Sanglim & Nakagoshi, Nobukazu (2005), *Application of biotope mapping for spatial environmental planning and policy: case studies in urban ecosystems in korea*, *Landscape and Ecological Engineering*, No.1, pp.101-112.
29. Jasiewicz, Jarosław & Iwona, Hildebrandt-Radke (2009), *Using multivariate statistics and fuzzy logic system to analyze settlement preferences in lowland areas of the temperate zone: an example from the Polish Lowlands*, *Journal of Archaeological Science*, Vol.36, No.10, pp.2096-2107.
30. Kundu, B S & Manchanda, M L (1994), *Role of Remote Sensing in Residential Site Selection: A Case Study of Hisar Town and Its Environs*, *Journal of the Indian Society of Remote Sensing*, Vol.22, No.4, pp.203-214.
31. Liu, Yong, Lv, Xiaojian, Qin, Xiaosheng, Guo, Huaicheng, Yu, Yajuan, Wang, Jinfeng & Mao, Guozhu (2007), *An integrated GIS-based analysis system for land-use management of lake areas in urban fringe*, *Landscape and Urban Planning*, No.82, pp.233-246.
32. Lotfi, Sedigheh, Habibi, Kiomarth, Koohsari & Mohammad Javad (2009), *An Analysis of Urban Land Development Using Multi-Criteria Decision Model and Geographical Information System (A Case Study of Babolsar City)*, *American Journal of Environmental Sciences*, Vol.5, No.1, pp.87-93.
33. Lwasa, Shuaib (2005), *A Geo-Information Approach for Urban Land Use Planning in Kampala*, *Spatial Development Infrastructure Linkages with Urban Planning and Infrastructure Management* (<http://www.fig.net>), No.37, pp.1-15.

34. Malczewski, J., Chapman, T., Flegel, C., Walters, D., Shrubsole, D. & Healy, M.A.(2003), *GIS-multicriteria evaluation with ordered weighted averaging (OWA): case study of developing watershed management strategies*, Environ. Plan, Vol.35, No.10, pp.1769–1784.
35. Merve, Van der & Hendrik, Johannes(1997), *GIS-aided land evaluation and decision-making for regulating urban expansion: A South African case study*, Geo. journal, Vol.43, No.2, pp.135-151.
36. Sharifi, N., Danehkar, A., Etema V. & Mahmoudi, B.(2011), Identification and Prioritization of Criteria used for Selecting Protected Areas in Forest Ecosystems Case Study: Iran's Hyrcanian Forests, *Environment and Natural Resources Research, Vol.1, No.1, pp.189–200*.
37. Svoray, Tal, Bar, Pua & Bannet, Tsafra(2005), *Urban land-use allocation in a Mediterranean ecotone: Habitat Heterogeneity Model incorporated in a GIS using a multi-criteria mechanism*, Landscape and Urban Planning, No.72, pp.337-351.
38. Tudes, Sule & Duygu Yigiter, Nazan(2009), *Preparation of land use planning model using GIS based on AHP: case study Adana-Turkey*, Bulletin of Engineering Geology and the Environment, No.69, pp.1-11.
39. Xiang, Sun, Xiao Dong, Zhu, Yang Fan, Li, Li, Zhang & Yan Zhou(2008), *Land Suitability Analysis for Urban Planning Environmental assessment in an Ecologically Sensitive Costal Area of Eastern China Based upon Multi-Criteria Mechanism*, PP.1-21, <http://cseac.grm.cuhk.edu.hk>.